

2014

Museum Dorestad

Inhoud

Voorwoord

1. Exposities 2014
  - 1.1 Klapperstenen en ijzerkuilen. Dorestad en de Veluwe ijzerproductie
  - 1.2 De wind in de zeilen. Handelscheepvaart in de vroege middeleeuwen
  - 1.3 Bijdrage aan externe exposities
- 2 Activiteiten in 2014
- 3 Samenwerking en verhuizing
- 4 Educatie
- 5 Collectie
- 6 Bedrijfsvoering
- 7 Vrijwilligers, medewerkers en bestuur

Voorwoord

Bouwen aan een nieuwe toekomst!

Onder het motto 'bouwen aan een nieuwe toekomst' heeft het bestuur van museum Dorestad in Wijk bij Duurstede, het afgelopen jaar de contouren neergelegd voor een modern en vernieuwend museum in het hart van de gemeente Wijk bij Duurstede. Met het opzeggen van de huurovereenkomst van het huidige pand in de Muntstraat in 2014 en het beschikbaar stellen van een krediet voor de verbouw van het oude raadhuis in het centrum van de stad, is voor het bestuur van museum Dorestad de weg geopend om inhoud en richting te geven aan onze toekomstvisie. Samen met de VVV en andere ketenpartners (de kerk – horecaondernemers – vertegenwoordigers van de lokale ondernemersvereniging en de gemeente) creëren we een omgeving waarin de unieke geschiedenis van Wijk bij Duurstede op een inspirerende en educatieve wijze in beeld kan worden gebracht. Een ontdekkingstocht voor jong en oud, voor toeristen én voor de lokale bevolking. In dit kader heeft het bestuur diverse personele wijzigingen ondergaan en zijn onderlinge portefeuilles verdeeld waarbij de sterke kant van een ieder naar bovenkomt.

2014 is tevens het jaar waarin het bestuur de bezoekersaantallen heeft zien groeien, een solide financiële basis voor de toekomst heeft gecreëerd en het museum via diverse presentaties lokaal maar ook provinciaal op de kaart gezet. Het museum is bij velen in beeld, dat geeft vertrouwen in onze nieuwe toekomst.

Iedereen, die in welke vorm heeft bij gedragen aan de huidige positie van het museum, wil ik namens het bestuur hier hartelijk voor danken. Samen staan we sterk!

Ik wens u veel leesplezier met het jaarverslag van museum Dorestad 2014.

Stefan Poelman
Voorzitter

1. Exposities 2014

In 2014 vonden twee historische tentoonstellingen en een mini expositie plaats in museum Dorestad.

1. Klapperstenen en ijzerkuilen. Dorestad en de Veluwe ijzerproductie
2. De wind in de zeilen. Handelsscheepvaart in de vroege middeleeuwen

1.1 Expositie Klapperstenen en ijzerkuilen.

Dorestad en de Veluwe ijzerproductie. In de vroege middeleeuwen werden op de Veluwe duizenden tonnen ijzer geproduceerd. Daarmee is de Veluwe ijzerproductie de grootste bekende van West-Europa. Deze expositie gaf een goed beeld over wat deze ijzerwinning met de handelsplaats Dorestad te maken had. Want de enorme hoeveelheid gewonnen ijzer was een belangrijke stimulans voor de handel en nijverheid in Dorestad en heeft dan ook fors bijgedragen aan het succes van Dorestad. Naast de expositie kwam de ijzerwinning letterlijk tot leven in de tuin van Museum Dorestad. In samenwerking met het project Haps in Apeldoorn, werd op authentieke wijze het hele proces van ijzerwinning nagebootst. De tentoonstelling is tot stand gekomen met het IJzermuseum, de gemeente Apeldoorn en het Streekarchief Doesburg.

De tentoonstelling 'Klapperstenen en ijzerkuilen' zal in het voorjaar van 2014 verhuizen naar het nieuw te openen IJzermuseum in Ulft.

1.2 Expositie "De Wind in de zeilen".

Handelsscheepvaart in de vroege middeleeuwen. De bewoners van Nederland staan bekend om hun handelsgeest. Handel en scheepvaart vormen dan ook een onverbreekelijk deel van ons erfgoed. In de Gouden Eeuw bevoeren onze handelsschepen de wereldzeeën, maar het was niet voor het eerst dat onze gewesten een vooraanstaande plaats in het handelsverkeer innamen. Want de bewoners van onze kuststreken trokken al in de vroege middeleeuwen erop uit om in den vreemde handel te drijven.

In het handelsverkeer speelde het vervoer van goederen over water een wezenlijke rol. Zonder schepen was handel nauwelijks denkbaar. Door de verre handel ontstonden er handelsroutes die gevormd werden door waterwegen, zoals kustwateren, rivieren en meren. Ze verbonden de verschillende handelsplaatsen met elkaar. Daarvan was Dorestad de belangrijkste.

Voor deze tentoonstelling zijn speciaal vier modellen van de verschillende scheepstypes gebouwd.

1.3 Bijdrage aan externe exposities

Jan Roelof Nijendaal

Ten behoeve van open monumentendag hebben wij enkele schilderijen van vader en zoon Nijendaal tijdelijk ter beschikking gesteld om in het voormalige atelier van Jan Roelof Nijendaal aan de Muntstraat tentoon te stellen.

Roermond

In samenwerking met de gemeente Roermond hebben wij in het Historiehuis in Roermond een expositie '**De Noormannen waren hier**' opgezet. In een later stadium zal deze ook naar museum Dorestad komen.

Ter gelegenheid van deze expositie is er een publieksboek uitgebracht, 'De Vikingtijd. Op zoek naar de Noormannen in Nederland en België', geschreven door Luit van der Tuuk. In dit boek zijn veel objecten uit het museum afgebeeld.

Expositie

Neevstraat 11-13 | www.historiehuisroermond.nl

Historiehuis Roermond

maandag 11 – 18 uur | dinsdag/donderdag 11 – 20 uur | woensdag/vrijdag 11 – 18 uur

27 september 2014 —

zaterdag 10 – 17 uur | zondag 11 – 17 uur

27 september 2015

Historie
HUIS
gemeente Roermond

De
Noormannen
waren
hier

2. Activiteiten in 2014

Museumweekend 5 en 6 april

Op 5 & 6 april was het weer Museumweekend. Tijdens het Museumweekend konden de vele bezoekers Museum Dorestad bezoeken voor het gereduceerde tarief van 1 euro. En uiteraard deed het museum mee met de landelijke actie om een "selfie" museum te creëren tijdens dit weekend.

Vroegmiddeleeuwse Ambachten, 7 september

Tijdens deze ambachtendag werden in het museum en in de tuin allerlei middeleeuwse ambachten uitgeoefend en verkochten handelaren hun materialen. Zo werden er sieraden van zilverdraad (Vikingbraiding) gemaakt en met behulp van speksteen malletjes werden Viking amuletten van tin gegoten. Kinderen konden zelf een amulet gieten en kennis maken met allerlei kruiden en eetbare planten uit de Vikingtijd. Een pottenbakster kwam aardewerk potten en gebruiksvoorwerpen maken en verder waren er diverse ambachten te zien waaronder: bandweven, spinnen, hout en been bewerken, maar ook Nalebinden en halskettingen maken. Tot slot was er een handelaar in vachten met zijn familie die heel wat huiden voor de aanstaande winter verkocht.

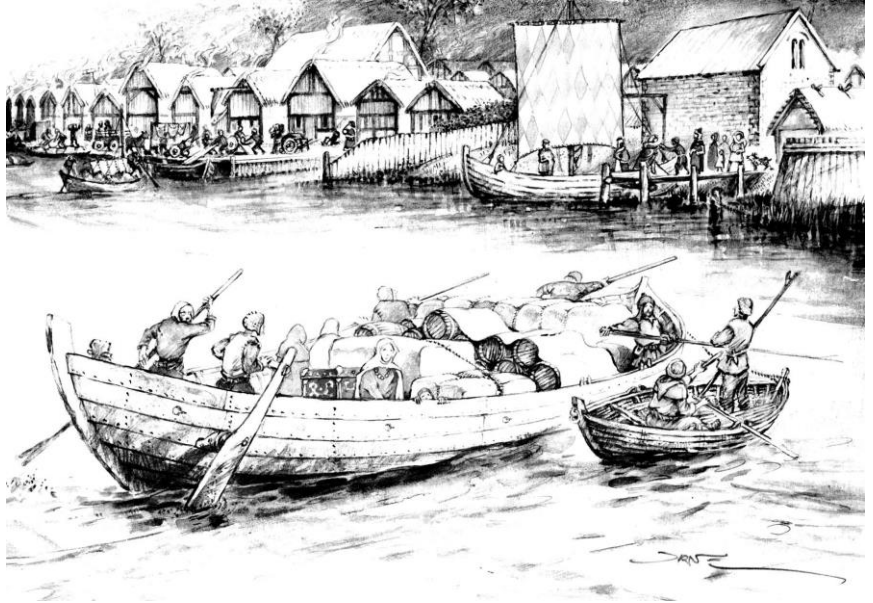
Kleurrijk uit in Wijk, 6 september

Museum Dorestad gaf acte de presente tijdens de feestelijke start van het nieuwe culturele seizoen in Wijk. Het museum stond de hele dag met een kraam bij de VVV op de Uitmarkt en bezoekers konden overgebleven scherven die in Wijk bij Duurstede zijn gevonden voor een klein prijsje op de kop tikken.

Open Monumentendag, 13 september

Sinds 2000 is Museum Dorestad gevestigd in het rond 1645, mogelijk door een lid van de familie Ploos van Amstel, gebouwde huis met de naam Amstelwijk. Het huis werd steeds door welgestelde burgers bewoond, totdat het door de erven Van Heijst in 1958 aan de gemeente werd verkocht.

Het museum is in dit prachtige pand gevestigd en was deze dag geopend voor belangstellenden die ook het pand aan de Muntstraat wilden bewonderen. Speciaal voor deze dag was de entree gereduceerd en voor kinderen was een kleurwedstrijd georganiseerd.

Kunstmarkt, 5 oktober

Ook dit jaar deed Museum Dorestad mee met de kunstmarkt. Dit jaar stonden er verschillende kunstenaars in de tuin én in het museum.

Lezing over opgravingen Romeinse weg, 22 mei

In het kader van de Romeinenweek werd een lezing gehouden over de opgravingen bij de Achterdijk bij Houten. Bij deze opgravingen zijn delen van een Romeinse legerweg gevonden. De lezing werd gegeven door Twan de Rooij die in 2013 de opgravingen heeft geleid.

Over deze opgravingen, de vondsten en het belang van de weg, werd voor een volle zaal met geïnteresseerden een boeiende presentatie gegeven en een film vertoond.

3. Samenwerking

In 2014 is het hele proces van de verhuizing naar de Markt in nauw overleg met de VVV gegaan. Daardoor hebben VVV en museum aan elkaar kunnen wennen en kennen zij de wederzijdse belangen. Dat maakt dat de volgende stap in het samenwerken - het gezamenlijk verzorgen van de baliefunctie en samenwerking door de vrijwilligers eenvoudiger te zetten is.

3.1 De verhuizing van Museum Dorestad; een succesvolle lobby.

De belangrijkste bestuurstaak van het afgelopen jaar was om de komende verhuizing van het museum naar de Markt in goede banen te leiden en de toekomst van het museum Dorestad veilig te stellen. Daartoe zijn door het bestuur met name in de tweede helft van het jaar veel presentaties gehouden bij de politiek en ambtelijk verantwoordelijken, zowel bij de gemeente als de provincie. Het bestuur is daarin succesvol geweest. De voltallige gemeenteraad heeft in januari 2015 zonder kanttekeningen ingestemd met de verhuizing en vrijmaken van een budget voor de verbouwing. Daarbij is de exploitatiesubsidie wel verlaagd met 8.000 euro per jaar maar is deze ook voor meerdere jaren op hetzelfde niveau vastgelegd.

Te koop

Het pand aan de Muntstraat is na het raadsbesluit te koop gezet. Makelaardij IJsselstreek uit Wijk bij Duurstede zal de verkoop begeleiden. Pas nadat het pand daadwerkelijk verkocht is zullen definitieve afspraken over tijdelijke sluiting of een verhuizing gemaakt gaan worden.

Fondsen werven

Voor het pand aan de Markt gaat door een extern bureau een indeling- en inrichtingsplan gemaakt worden om de collectie en rijke geschiedenis van Dorestad informatief, levendig en modern te presenteren. Een onderzoek naar de kengetallen voor dit soort plannen liet zien dat een dergelijk plan rond de 40.000 euro exclusief BTW zou gaan kosten. Hiervoor heeft het bestuur fondsen geworven. Eind 2014 was daarvan 90% gerealiseerd. Naar verwachting zal het resterende budget begin 2015 verworven worden en zal kort daarna de planvorming aanvangen.

3.2 Positief imago

Het imago van het museum is in 2014 onder invloed van de vele presentaties en de daarmee gepaarde gaande publiciteit positiever geworden. Ook het contact zoeken en overleggen met belanghebbende partijen in het centrum – zoals de VVV, de kerk, de Vereniging Citymarketing, Wijk nog Leuker - heeft aan deze positieve wending bijgedragen.

Wij hebben onze medewerking verleend aan het tot stand komen van een informatiebord langs de Kromme Rijn i.s.m. de gemeente en in de nieuwbouwwijk De Geer II i.s.m. Bouwfonds. Voor beide borden hebben wij teksten en afbeeldingen aangeleverd.

3.3 Stichting Wijks Castellum.

Het Wijks Castellum is een stichting die bestaat uit een groep enthousiaste belangstellenden die zich inzet om de archeologische rijkdommen in en rond Wijk bij Duurstede op te sporen en heeft als doel te speuren naar resten van het rijke historisch erfgoed in de ondergrond in en om Wijk bij Duurstede. Dat doen zij vooral met behulp van meetapparatuur, grondboringen en sporenonderzoek aan de oppervlakte, maar ook door opgravingen, uitsluitend in nauwe samenwerking met de bevoegde archeologische instanties. Sinds 2011 heeft Wijks Castellum een eigen ruimte in Museum Dorestad waar bezoekers hun activiteiten kunnen volgen.

4. Educatie

De educatieve taak van Museum Dorestad wordt uitgevoerd door een speciale taakgroep. De taakgroep organiseert de scholenbezoeken, rondleidingen en speciale educatieve activiteiten. De educatieve activiteiten worden gewaardeerd in Wijk bij Duurstede en in de regio. Dit merkbaar in de groeiende aantallen kinderen en bezoekers voor de rondleidingen. Op 24 september 2014 heeft Educatie een informatiebijeenkomst over het Educatief Programma van het museum georganiseerd voor de scholen. Hierbij was ook de cultuurcoach van de gemeente Wijk bij Duurstede) aanwezig. Een uitnodiging tevens informatiebrochure is rondgestuurd naar alle scholen in Wijk bij Duurstede en omliggende gemeenten.

Projecten volgens de informatiebrochure:

Scherfgoed: groepen 1, 2,3 en 4

Op stap met Jet en Jan: groep 5

De Romeinen komen: groep 6 en 7

De Vikingen en Dorestad: groep 6 en 7

Stad in de Middeleeuwen: groep 7 en 8

Het totaal aantal kinderen met begeleiders en de groepen die voor een rondleiding het Museum bezocht hebben is in 2014 uitgekomen op een totaal van 1218 (in 2013 waren dit er 1035) Een toename van 183.

De volgende projecten en activiteiten zijn voor de hieronder genoemde scholen uitgevoerd:

Rondleidingen voor de volgende scholen en groepen

De Rotary uit Doorn

Het Rembrandt College uit Veenendaal

Het Revis Lyceum uit Doorn

De Vereniging Vroeger en Nu uit Driebergen

De Historische Kring uit Leusden

Het Eemland College uit Amersfoort

De Gemeente Wijk bij Duurstede

De Trilithon Universiteit uit Amsterdam

Noors in Nederland uit Gouda

Het Revis Lyceum uit Wijk bij Duurstede

Het Kerkmuseum uit Elst

Kunst Centraal uit Bunnik

Het Oosterlicht College uit Nieuwegein

Vikingenproject uitgevoerd voor:

Basisschool Aan de Basis uit Veenendaal

Scoutinggroep de Sea Lions uit Wijk bij Duurstede

VSO school uit Amersfoort

Het Visnet uit Elst

De Montessori school uit Loenersloot

De Wegwijzer uit Wijk bij Duurstede

De Nicolaasschool uit Odijk

De Joh. Calvijnschool uit Veenendaal

De Bongerd uit Odijk
De Lettertuin uit Ede
De school met de Bijbel uit Langbroek

Romeinenproject

De Wegwijzer uit Wijk bij Duurstede

Jet en Jan project

De Klimop uit Wijk bij Duurstede
De Wegwijzer uit Wijk bij Duurstede

De projecten Stad in de Middeleeuwen en Scherfgoed

Het Palet uit Wijk bij Duurstede en De Werkschuit uit Wijk bij Duurstede.

Opgravingen

De Schatkamer van Museum Dorestad

Kinderen konden ook in 2014 weer verschillende malen in de schoolvakanties, in de kelder van het museum, op zoek naar echte archeologische vondsten. Na deze opgravingen determineren zij via een computer programma de voorwerpen.

Project opgravingen in de schatkelder

de groep Sea Lions,

2 groepen kinderen voor een kinderfeestje

4 individuele groepjes in de vakantieperiode.

De Rehobothschool uit Woudenberg heeft een speurtocht gedaan.

5. Collectie

In 1974 werd er langs de Lek een ijzeren hellebaard gevonden. Dit wapen was in een dermate slechte staat dat deze door het conserveringsatelier van ADC onderhanden is genomen. Daardoor is deze hellebaard weer toonbaar en in goede conditie.

Beide skeletten van het grafveld De Geer II die tijdelijk door het provinciaal depot in bruikleen waren gegeven voor de tijdelijke expositie over De Geer II zijn voor langere tijd in bruikleen gegeven en worden nu in de vaste opstelling tentoongesteld. Voor de reconstructie van beide skeletten hebben wij de belangeloze hulp gehad van fysisch antropoloog mevr. A. Pijpelink.

De collectie is tijdelijk uitgebreid met een bronzen beeldje van de Romeinse oorlogsgod Mars dat we van metaaldetector amateur Johan Koning in bruikleen hebben gekregen.

Registratie van de collectie is afgerond. Nu wordt voortgegaan met het verdiepen van onze kennis van de verschillende objecten. Allereerst zijn er drie fragmenten van vroegmiddeleeuwse glazen puntbekers met behulp van glasexperts mevr. J. Hendriks (RMO) en dhr. F. van den Dries nader bekeken. Daarnaast is er een start gemaakt met het catalogiseren van alle sleutels in de collectie, in samenwerking met sleutelexpert A. Keizer. De catalogus van die sleutels komt in 2015 gereed en via onze website digitaal ter beschikking worden gesteld voor derden.

De serie 'Schatten uit Museum Dorestad' is dit jaar in het tijdschrift 'Het Kromme-Rijngebied' voortgezet.

Zoölogisch deskundige van de RCE Roel Lauwerier en conservator Luit van der Tuuk publiceerden gezamenlijk een studie over een bijzondere benen drietand uit de museumcollectie in het archeologisch tijdschrift 'Westerheem'.

Bij de wisselexpositie 'De Wind in de zeilen' is een reeks artikelen van de hand van Luit van der Tuuk over vroegmiddeleeuwse handelsscheepvaart in 'Spiegel der Zeilvaart' verschenen, waarin uitgebreid aandacht voor objecten uit de collectie.

6. Bedrijfsvoering

Ondanks de doorgevoerde bezuinigingen is het financiële beleid erop gericht met minimale middelen zoveel mogelijk bezoekers te trekken en activiteiten te organiseren. Dat is voldoende succesvol gebleken

Aantal geregistreerde bezoekers in 2014: **4443**. Een toename van 771 t.o.v. 2013

Deze cijfers betreffen de bezoekers op reguliere openingsdagen; dus **exclusief** bijzondere bijeenkomsten waarbij de toegang gratis of gereduceerd was of specifieke bijeenkomsten en activiteiten in de tuin bijvoorbeeld de Kunstmarkt.

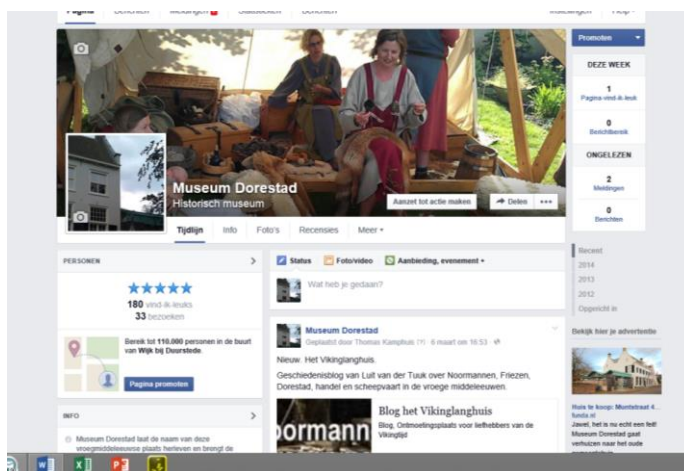
Marketing en communicatie

De site van het museum museumdorestad.nl is het belangrijkste, continue communicatiekanaal om het museum te promoten. De site wordt goed gevonden door zoekmachines en voortdurend bijgehouden. Naast algemene informatie over het museum is het door de koppeling met dorestadonthuld.nl voor (aanstaande) bezoekers mogelijk zowel algemene als verdiepende informatie over Dorestad te vinden.

Museum Dorestad heeft tevens een eigen Twitteraccount en Facebook pagina. Vooralsnog worden deze ingezet om activiteiten extra te promoten.

Promotie

Voor de promotie van het museum is van diverse media gebruikt gemaakt. Gezien de financiën van het museum wordt voornamelijk gebruik gemaakt van free-publicity.

7. Vrijwilligers, medewerkers en bestuur.

Het jaar 2014 was het eerste kalenderjaar zonder betaalde medewerkers. Dankzij de enthousiaste inzet van alle vrijwilligers is het gelukt om het museum gedurende het hele jaar 6 dagen per week open te houden.

Op 1 januari 2014 waren er 26 vrijwilligers actief in het museum. Zij verrichtten bestuurstaken, baliewerk, rondleidingen, educatieve taken (ontvangen van scholen voor een museumles) en taken op het gebied van onderhoud en andere technische zaken.

Ook de conservator is een vrijwilliger. De museumwinkel wordt ook geleid door een vrijwilliger. In de loop van het jaar zijn er 6 nieuwe vrijwilligers begonnen. Hiervan zijn er 2 weer gestopt, omdat de een (betaald) werk heeft gevonden en de andere een eigen bedrijf is gestart. Op 31 december 2014 waren er 30 vrijwilligers actief in het museum.

Voor de vrijwilligers zijn in de loop van het jaar diverse activiteiten georganiseerd, een barbecue, een kerstbijeenkomst en een bezoek aan het Kersenmuseum te Cothen.

Tijdens de Museumkoffie tevens werkoverleg (een keer per kwartaal) heeft het bestuur de andere vrijwilligers op de hoogte gesteld van de laatste ontwikkelingen met betrekking tot de verhuizing van het museum. Daarnaast is het een gelegenheid om elkaar te ontmoeten en ervaringen uit te wisselen.

In oktober 2014 heeft het bestuur van het museum een nieuw bestuurslid aangesteld met als portefeuille vrijwilligersmanagement. Vanaf november 2014 verschijnt regelmatig een Nieuwsbrief voor alle vrijwilligers, met daarin opgenomen een agenda voor de komende maanden, nieuws van het bestuur en andere wetenswaardigheden.

Op 31 december 2014 waren de volgende (30) vrijwilligers verbonden aan het museum:

Mevrouw	B. Boersma
De heer	J.F. Commeseel
De heer	G. den Daas
De heer	J.A.P. Daverschot
Mevrouw	R. Enzlin
De heer	R. van der Flier
De heer	K. Fust
Mevrouw	L. Geerts
Mevrouw	W. Gunther
De heer	W. van Hoorn
De heer	G. IJzereef
Mevrouw	H.C. Janszen
De heer	B.C. de Jong
De heer	J. Koopmans
Mevrouw	G. Koopmans
Mevrouw	J.J.H.M. van der Lee-Bekker
Mevrouw	B. Leeuwe
Mevrouw	A. van Leeuwen
Mevrouw	T. Maan
De heer	P. Noppen
Mevrouw	L. Oosthof
De heer	S.G.A.M. Poelman
Mevrouw	E.A.J. Schipper
De heer	H. Schipperen
Mevrouw	R. Siregar

De heer P.N. van der Sluijs
De heer C.G. Spierenburg
De heer L. van der Tuuk
De heer M.P. Vastenhout
Mevrouw M. Weinholt

Alle vrijwilligers hebben weer een grote bijdrage geleverd aan het draaiend houden van Museum Dorestad.

Bestuur

Het bestuur vergadert structureel 10 maal per jaar. Op de agenda staan beleidsmatige en operationele taken. Met name de toekomstige verhuizing vraagt veel aandacht.

Daarnaast zijn bestuursleden belast met diverse uitvoerende taken.

Het beheer van de collectie is in handen van de conservator, Luit van der Tuuk. Hij maakt geen deel uit van het bestuur maar vanwege zijn rol en taak woont hij de bestuursvergaderingen bij.

Op 31 december 2014 waren de volgende vrijwilligers bestuurslid:

De heer S. Poelman, voorzitter

Mevrouw L. Schipper, secretaris

De heer B. de Jong, penningmeester en vice voorzitter

Mevrouw M. Weinholt

De heer J. Commeseel

De heer M. Vastenhout

De heer N. van der Sluis

Mevrouw J. van der Lee

De heer G. IJzereef (bijzonder lid)

Op dinsdag 30 september tekenden Stefan Poelman, namens museum Dorestad en Tjapko Poppens namens de gemeente Wijk bij Duurstede, de intentieovereenkomst over de verhuizing van het museum naar het oude Stadhuis aan de Markt.